

Fiche 3

Waarom zijn programma's die werken volgens het alfabetische principe (*phonics programs*) een goede basis voor vlot lezen?

Onderwijsniveau: kleuter lager secundair

Componenten van leesvaardigheid:

☒ Voorbereidende leesvaardigheden:	☒ geletterdheid	☐ mondelinge taalvaardigheid
☒ Technisch lezen :	☒ vlot lezen	☐ vloeiend lezen
☐ Begrijpend lezen		
☐ Algemene leesvaardigheid		
☐ Leesmotivatie		

Wat vertelt onderzoek?

Leesmethodes en -interventies die op *phonics* zijn gebaseerd vertrekken vanuit het idee dat woorden zijn opgebouwd uit klanken die je van elkaar kan onderscheiden. Als leerkracht leer je je leerlingen daarbij heel expliciet en stap voor stap hoe ze woorden kunnen lezen door de lettertekens ('grafemen') om te zetten in hun klankvorm ('fonemen') en die klanken vervolgens samen te voegen. Dit inzicht in de relatie tussen grafemen en fonemen wordt ook wel 'het alfabetische principe' genoemd. Naarmate dat elementaire leesproces vlotter verloopt, kunnen leerlingen meer en meer woorddelen en woorden direct herkennen en lezen. Op *phonics* gebaseerde leesmethodes en -interventies zetten dus vooral in op het expliciet en gecombineerd aanleren van letterkennis, fonemisch bewustzijn en decoderen.

Leesonderwijs dat vertrekt van *phonics programs* slaagt er beter in om van leerlingen vlotte lezers te maken dan leesonderwijs dat uitgaat van andere methodes waarin leerlingen meteen hele woorden leren lezen zonder aandacht te hebben voor de afzonderlijke letters en klanken. Dat geldt bij uitstek voor leerlingen die moeilijk leren lezen of die een verhoogd risico hebben om leesmoeilijkheden te ontwikkelen. Als *phonics*-interventies individueel of in kleine groepjes, voldoende intensief en lang genoeg worden toegepast, versterken ze de technische leesvaardigheid van deze leer-

lingen op een zeer succesvolle manier. De positieve effecten blijven bovendien niet beperkt tot het vlot lezen bij jongere kinderen. Ook oudere leerlingen met leesmoeilijkheden kunnen er hun voordeel mee doen!

De grote waarde van op *phonics* gebaseerde leesmethodes en -interventies schuilt er vooral in dat ze instructie in letterkennis, fonemisch bewustzijn en decoderen met elkaar combineren en vervlechten. Daardoor hebben ze meer effect op het latere vlot lezen dan een aanpak die zich louter op die aparte aspecten richt.

Welke praktijktips horen bij dit antwoord?

- Het fonemisch bewustzijn stimuleer je best met oefeningen waarin kinderen gesproken woorden moeten opsplitsen in klanken ('auditieve analyse') of een klank in een woord moeten weglaten dan wel verplaatsen ('foneemdeletie' en 'foneemanipulatie'). De ontwikkeling van fonemisch bewustzijn hoeft trouwens niet helemaal voltooid te zijn om te kunnen starten met het leren lezen van letters en woorden. Starten met het leren decoderen van woorden kan het fonemisch bewustzijn nog verder versterken.
- Probeer het werken aan letterkennis, fonemisch bewustzijn en decoderen zoveel mogelijk aan elkaar te verbinden. Blijf het fonemisch bewustzijn van leerlingen verder stimuleren terwijl je hen de koppelingen tussen letters en klanken aanleert en hun leert hoe ze eenvoudige woorden kunnen decoderen.

- Leer koppelingen tussen letters en klanken expliciet en systematisch aan. Schenk hierbij ook voldoende aandacht aan de klanken.
- Zet in op de opbouw van woordspecifieke kennis door geleerde letters veelvuldig te oefenen in woorden met andere bekende letters. Zorg ervoor dat dit gebeurt in zoveel mogelijk combinaties.
- Oefen zowel bij lezen als spellen. Zorg van bij de start meteen voor ruime kansen om ook te oefenen in zinnen en teksten waarbij eerder geoefende woorden aan bod komen.
- Blijf het fonemisch bewustzijn verder stimuleren.
 - » Doe dat met opdrachten zoals 'auditieve analyse' (bijvoorbeeld: "Welke klanken hoor je in *steen*?") en 'deletie', het wegnemen van klanken (bijvoorbeeld: "Hoe klinkt *steen* zonder 's'? Dan is het niet meer *steen* maar ...?").
 - » Opdrachten met 'auditieve synthese' (zoals "Welk woord maak je met de klanken 's-t-ee-n'?") blijken minder effectief. De vaardigheid die je nodig hebt om de synthese te maken tussen klanken die je hoort, is van een hele andere aard dan de complexe vaardigheid die je inzet wanneer je klanken samenvoegt terwijl je een woord leest.
 - » Geef je leerlingen veel kansen om te herhalen en toe te passen aan de hand van effectieve en stimulerende werkvormen (bijvoorbeeld: lezen in duo's of herhaald lezen van teksten die zich daartoe goed lenen – denk aan doe-teksten of aan teksten voor toneellezen, die de kans bieden van rol te wisselen).
 - » Blijf monitoren.

Wil je meer weten over dit onderwerp, neem dan hier een kijkje:

- [Fit voor lezen | Thomas More \(thomasmore.be\)](#)
- [Fonemisch bewustzijn: fundament voor het leren lezen | Onderwijskennis](#)

Wil je meer weten over het onderliggende onderzoek, kijk dan zeker naar deze studies:

- Dessemontet, R. S., Martinet, C., de Chambrier, A. F., Martini-Willemin, B. M., & Audrin, C. (2019). A meta-analysis on the effectiveness of phonics instruction for teaching decoding skills to students with intellectual disability. *Educational Research Review*, 26, 52-70.
- Goodwin, A. P., & Ahn, S. (2013). A meta-analysis of morphological interventions in English: Effects on literacy outcomes for school-age children. *Scientific Studies of reading*, 17(4), 257-285.
- McArthur, G., Sheehan, Y., Badcock, N. A., Francis, D. A., Wang, H. C., Kohnen, S., Banales, E., Anandakumar, T., Marinus, E., & Castles, A. (2018). Phonics training for English-speaking poor readers. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, 11. DOI: 10.1002/14651858.CD009115.pub3.